

Konšpiračná teória a prax

PAVOL JANÍK

Nepravdivé správy neraz ovplyvnia určitých ľudí alebo celkovú verejnú mienku.

Sovietsky agent Konon Trofimovič Molodyj

Z okruhu pravicových denníkov, ktoré vznikli postupným klonovaním bývalého tlačového orgánu Slovenského ústredného výboru Socialistického zväzu mládeže, vzišla iniciatíva proti konšpirátorom. Odhladnime od toho, že ide o súčasť informačnej vojny i konkurenčného zápasu o podiel na reklamnom trhu, a vecne objasníme, o čo vlastne ide.

V aktuálnej kampani sa zjavne slovo konšpirácia nesprávne používa namiesto pojmu dezinformácia. Oba odborné výrazy patria do bežnej terminológie spravodajských služieb všetkých štátov, vrátane tých najdemokratickejších.

Začnime nepravdivými správami, ktoré majú ovplyvniť určitých ľudí alebo celkovú verejnú mienku. Dejiny mocenského súperenia a špeciálnych služieb sú aj históriou informačného podvádzania. Obdobie nebyvalého rozmachu sa začalo v 20. storočí, keď v štátnych orgánoch vznikli samostatné útvary pre dezinformačné triky a spravodajské hry.

Napríklad – v roku 1936 nemecké tajné služby podsunuli československému prezidentovi Edvardovi Benešovi falošné materiály o zrade sovietskeho maršala Tuchačevského. Beneš podvrhy odovzdal Stalinovi, ktorý na ich základe dal popraviť Tuchačevského a s ním aj významnú časť dôstojníckeho zboru Červenej armády, čo výrazne pomohlo Nemecku pri napadnutí Sovietskemu zväzu.

Alebo – pred júnom 1944 britské a americké letectvo niekoľko mesiacov intenzívne bombardovalo oblasť pri Calais, aby zmiatlo nemecké velenie v tom zmysle, že inváziu spojenci uskutočnia práve v uvedenej lokalite.

Dezinformácie sa šíria všetkými druhmi médií, ústnym podaním, klamlivými aktivitami a doručovaním falošnej dokumentácie. Účinná dezinformá-

cia (aby bola dôveryhodná) obsahuje aj údaje, ktoré sú pravdivé, pravdepodobné alebo možné.

Niektoré kampane sa zakladajú len na pravdivých údajoch, ktoré sa však šíria takým spôsobom, aby vyzneli ako nepravdivé.

Častou formou spravodajskej hry je podsunutie vlastného agenta, ktorý sa iniciatívne ponúkne nepriateľovi. Cieľom je zistiť, ako cudzie služby zareagujú, či ponuku prijmú, aké sú ich priority a prostriedky spojenia, kde majú konšpiračné byty, aké používajú šifry a kódy.

Konon Trofimovič Molodyj

Ak spravodajská služba odhalí podsunutie cudzieho agenta, dodáva jeho prostredníctvom špiónážnej konkurencii dezinformácie.

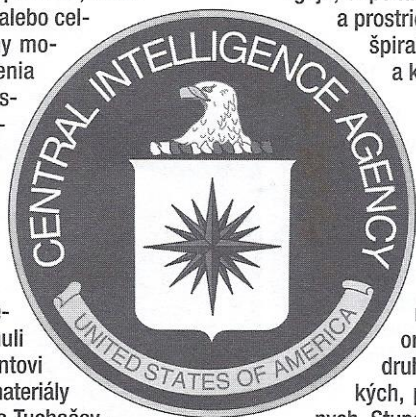
Konšpirácia je základný princíp výzvedných, bezpečnostných a policajných ustanovizní, ale aj ilegálnych organizácií a skupín všetkých druhov – protištátnych, teroristických, protirežimových či kriminálnych. Stupeň ich utajenia je rozličný, pri

najtajnejších sa nezverejňuje ani skutočnosť, že vôbec existujú.

Kľúčovými prvkami sú krycie mená a doklady, konšpiračné objekty a spôsoby spojenia, vytváranie dôveryhodných legend pre ľudí a objekty či maskovanie spravodajských prostriedkov. Dôležité je poskytovať osobám len informácie, ktoré sú nevyhnutné pre plnenie ich úloh.

Legendsy sú vymyslené príbehy, ktoré menia ľuďom totožnosť, objektom funkciu a zastierajú spravodajskú činnosť prijateľným vysvetlením.

Predovšetkým sa utajuje príslušnosť osôb k spravodajskej službe. V zahraničí špióni vystupujú ako

diplomati, novinári, obchodníci či rozliční experti. Vyzvedačov s diplomatickým pasom chráni imunita a hrozí im len vyhostenie, ale o to väčšiu pozornosť im venujú kontrarozvedky hostiteľských krajín. Nelegálni agenti sa pripravujú aj niekoľko rokov. Najprv ich vysielajú do tretích krajín, aby získali štátne občianstvo, ktoré v cieľovej krajine nevzbudzuje podozrenie a zároveň ospravedlňuje ich nedostatočnú znalosť domáceho jazyka i miestnych reálií.

Takže nijakí románoví a filmoví hrdinovia, ktorí ovládajú všetky jazyky a ich dialekty, ale živí ľudia z mäsa a kostí. Napríklad – sovietsky agent Konon Trofimovič Molodyj, ktorý pod menom Gordon Ar-

nold Lonsdale žil ako dieťa v Kalifornii s kanadským pasom. Vrcholom jeho kariéry bola špionáž vo Veľkej Británii, kde vystupoval ako úspešný podnikateľ, a za vyvinutie špeciálnej elektronickej zámky ho kráľovná povýšila do šľachtického stavu.

Riadenie spravodajských služieb patrí do kompetencie najvyšších oficiálnych predstaviteľov, spravidla premiérov, v niektorých krajinách (napríklad v USA či Ruskej federácii) prezidentov. Konšpirácia je prirodzenou súčasťou mocenského pôsobenia. Apriórne odmietanie a spochybňovanie všetkých konšpiračných teórií je teda úplne neopodstatnené.